

SZONDI GYÖRGY

„Bolgár rövidék”

TÉTELEK

1. 1979-ben megjelent magyarul Atanasz Dalcsev (1904—1978) Töredékek c. kötete. Őt idézem: Ki a tökéletességre tör, töredéket teremteni kárhozott.

2. 1987-ben bontott zászlót a *nava*. 1990-ben már azonos nevű periodikában gyülekeztek a filozófiával s elmélettel megtámogatott „bolgár rövidék”. A „nava-manifesztum” (Ivan Metodiev a gazda s az értelemadó) első pontja így hangzik:

Amennyivel több energia születik a szavak között, annyival kevesebb szóra van szükség. Amennyivel kevesebb szóra van szükség, annyival szabadabb a kifejezési forma. Mert bizonyos számú szó felett már (ritmikai, intonációs, gondolati, szerkezeti) ismétlés következik mindig, az ismétlés szabályt szül, a szabály pedig a szabadság halála. Sok szó — kevés szabadság. Az ezen elvet megvalósító legrövidebb formák összessége — ez a *nava*.

3. Az 1990-ben felsokasodott új bolgár irodalmi lapok egyike a *Fragmenti* volt, Plovdivban jelent meg — száz példányban.

4. „A fragmentum alkotóelemeire bontja a gondolatot, azoknak különös értelmet s önálló létet ad, és új térszerkezet jelenik meg.

A világot teremtve Isten töredékeket teremtett.”

5. Folyóíratosodás, szakértáborba szökés nélkül és előtt is — mondjuk — konstatálható volt bolgár irodalomszerte az utóbbi évtizedekben egyre erősödően a rövid „műfaj” (inkább: megformálás, megjelenés) „szerepe”.

6. Lehetett érettség, bök, dac, távlattalanság, ellenhatás, csömör, lepel — véltém-mondtam másutt már.

7. A nyolcvanas, hetvenes, hatvanas... években mint közlésre méltatlant, mint mellékterméket a bolgár szerkesztőségek szinte-szinte csak elutasították a néhány soros verseket, az aforisztikus prózát, a mondat-gondolatot.

8. Bizony idegesítőek voltak (lehetek) a hatalom számára a „kicsi készek”. Hát ily kurtán elmondható a MI — fricskázik engem ez itt? A széles távlatokban hömpölygő hatalmas egységességben idekérészkedik kéretlenül holmi körompizokkal?

9. Félretette a szavakat is, élére állítva mind. S miket jobb napokra kuporgatott — elő-előcsempészett belőlük kicsinyként.

10. „Az endorelativizmus jelképe a dinoszaurusz, amely elemésztette magát utánunk, és el- s kipusztult, mert mi még sehol se voltunk.” (Ljudmil Sztankov)

11. A köztes lét rövid. A bennünk vezető út. A hangzás és a visszhang. Apróság.

A majd következő irodalmi „apróságok” eredetileg bolgárul „szóltak”.

12. Kiindulás: ki a rögöt nem becsüli, hegyekben legyen csak része. Bon-
takozás: a) Birok az élet. b) Aranyrögöt lelteni lehet, aranyhegyet halmozni.

13. Mert: sietünk élni?, a gondolat merészkedése?, szárnycsapások?, húz
a föld?

14. Magam is. Így is — úgy is:

*Hordozom kereszted
én szálka
vagyok csak belőle
szemedben*

*Noszja kraszta ti, ot nego
obacse treszkà szam
szamo v tvojte ocsi.*

EFREM KARANFILOV

Van kritikus, aki úgy szeretne átkelni az irodalmon, mint Mózes a Vörös-tengeren — hogy alá se merüljön.

— — —

Nincs tragikusabb jelenség a szerzőnél, „aki mögött fényes jövő áll”. Úgy gyönyörködik régi műveiben, mint hajdanvolt szépség ifjúkori fényképeiben.

*Forrás a mezőn!
Az első korty Isten,
a második a szomorúság.*

— — —

*Mily királyi megjelenés —
ködpalástban
panyókán a szél.*

— — —

*Ki utadat keresed, te,
állj e csipkebokorhoz,
itt az út maga rádlel.*

— — —

*Hallgass!
Ne mondd a verébnek: röpül.
Lehull még!*

— — —

*Napsugár!
Felsőhajt a csöndben
súlya alatt a fűszál.*

— — —

*Ha az egyetlen cél, hogy egybeolvadjunk,
ó, bölcsek,
a halál ezt nálunk jobban teszi.*

RUMEN SZTOJANOV

VENDÉG

Íme a kenyér — edd erejét.

Íme a víz — idd nyugalmát.

Íme a tűz — égesd el félelmed.

Íme az ágy — álmodd ifjúságod.

TE

*Arcod csontja folyókő lágy karca,
bőröd frissen mosott ing üdesége,
szépséged fehér kis híd.*

S én föléd hajlok mint fűzfa folyónak.

BORISZ DELCSEV

A legleleményesebb kritika sem képes az irodalmi nulla elé más számot tenni. Sokkal hasznosabb címet és rangot biggyeszteni elébe.

— — —

Kétségtelen, kis igazság kis irodalmat, nagy igazság nagy irodalmat szolgál. A legnagyobb irodalom azonban a legnagyobb hazugság elleni harcban született és születik meg.

— — —

A hallgatás egyetértés — mondják. Nem, igen gyakran éppen hogy egyet nem értés, mely félelemből, közönyösségből vagy számításból nem nevezi nevén magát.

— — —

„A költészet nem csókol kezét” — írta évekkel ezelőtt egy irodalmi barátom. A költészet nem — de a költők olykor igen: amikor az ihlet cserbenhagyja őket, s az öröklét édes illúziója meginog. Nem bízva a holnap elismerésében, készek a bűnbánatra, s hogy bárkinek kezét csókoljanak, ki még ma hajlandó megkoszorúzni őket.

ALEKSZANDAR GEROV

KÉSÉS

*Az ember mindig valahonnan késik éppen.
Késnek a vonatok, késnek a repülőgépek.
Fél és késik a madár, meg-megszakítja röptét.
Én pedig, mit lekéstem: az öröklét.*

SZVETLOZAR IGOV

A költészet az ismételhetőt ismételhetetlenné, az ismételhetetlent örökérvényűvé teszi.

— — —

A győztes népeknél több a fekete kendős asszony, mint a legyőzötteknél.

— — —

Az esztétika — tétlen kritika.

— — —

Egy műben, mely még nem ismeri olvasóját, ha tehetséges mű is, van valami éretlen.

— — —

A kis népek olyanok, mint az apró emberek — gyanakvók, sértődékenyek s ágaskodók.

— — —

Soha nem akadályoztam meg, hogy kifejtsék gondolataikat, amelyekkel nem értek egyet. Önök miért akadályozzák meg, hogy a magaméit elmondjam? Ameddig így van — igazam lesz mindig.

— — —

Egykor voltak a filozófusok, ma: a filozófiai tanszékek, a filozófiai lapok, a filozófiai kongresszusok.

— — —

„Hazafias” eszmefuttatást hallgatok a rádióban. A bolgár nép etnikai sokszínűségét hangsúlyozva az előadó kijelenti, hogy valóságos szintézise vagyunk a különböző erényeknek — a szláv nagylelkűségnek, a keleti szemlélődésnek, a balkáni vállalkozókedvnek, s ki tudja még, minek. Különös, hogy az előadónak az meg se fordult a fejében, hogy ez a fogyatékoságok szintézise is lehet: a keleti képmutatásé, a szláv akaratgyengeségé, a levantei szélhámosságé stb. Ilyen lesz a „patriotizmus”, ha tömegkultúrává válik.

— — —

A szárnyaló gondolatok a sebek fészkeiből röppennek fel.

— — —

Nem tartom sokra a nemzeteket, melyek szellemi nagyságukat énekesekkel, zenészekkel, színészekkel mérik. Egy nép szellemi nagysága nem az interpretáló, hanem a konceptuális művészetekkel mérhető — az írókkal, filozófusokkal, zeneszerzőkkel...

— — —

A félreértett internacionalizmus nálunk néha nemzeti hermetizmushoz vezetett, a mi igazi európaizálódásunk pedig a honi értékek felfedezése.

— — —

A saját népünk iránti közömbösség nem internacionalizmus, miként az iránta való kritikátlanúság se patriotizmus.

— — —

Nem az a legszörnyűbb, hogy az ember pótolható, a legszörnyűbb az, hogy felesleges.

— — —

Az egyszerű a középszerű keze alatt banális lesz, a zseni keze alatt — fenséges.

— — —

Nagy sikerek után az irodalom olykor aprózódik, lanyhul. Ez talán a számára oly fontos pihenőidő. De ha sokáig tart, nem pihenő már, hanem hanyatlás.

LOMBHULLÁS CSÚCSÁN

*Még nem...
még nem késő döntened.
Melyik királyságot választod?
Az óarany avar odalent
koronát nem ígér...
csak röpke repülést.*

VALAKI

*Bármerre is térek, csak hallom:
jön utánam... Valaki tébolyog, Valaki...
Csordultig tücskök égi himnuszával
ő is előjön, hogy egy hosszú-hosszú
magánmagányt ő is elviseljen.*

MINT TENYÉRBEN

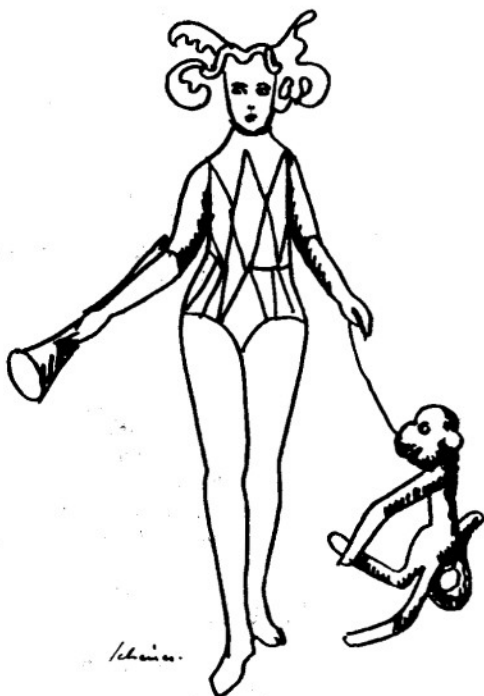
*Minden a tenyeredbe van írva,
bátorságod van-e azonban ki is olvasnod?
Magad prófétája: veszedelmes foglalatosság,
s hogy bárkit is boldoggá tett volna, nem tudok róla.
(Az együgyű, a gyermek és a naiv lélek
pedig a sors három pártfogolt kegyeltje!)*

*Az unokák pedig (gőgös autóistenek!)
elsüvitenek az utolsó taliga mellett,
mely lelkesen nyikorog a végtelen felé.*

HA SÁRBAN IS

*A tér kövére hullva véletlen
(sokaság tiportan irgalmatlanul),
nézd, a szakadtja hogy les rám!
(mintha övé lenne a végső győzelem).
Rongyos szegfű ... sárverten szépen
(veres zavart lobbantott szívemben).*

SZONDI GYÖRGY fordításai

SCHÉNER MIHÁLY RAJZA